

A. Κείμενο: Ν. Καζαντζάκη “Η Νέα Παιδαγωγική”

Με τα μαγικά πάντα μάτια, με το πολύβουο, γεμάτο μέλι και μέλισσες μυαλό, μ’ ένα κόκκινο μάλλινο σκούφο στο κεφάλι και τσαρουχάκια με κόκκινες φούντες στα πόδια, ένα πρωί κίνησα, μισό χαρούμενος, μισό αλαφιασμένος*, και με κρατούσε ο πατέρας μου από το χέρι. Η μητέρα μου είχε δώσει ένα κλωνί βασιλικό να τον μυρίζουμαι, λέει, να παίρνω κουράγιο, και μου κρέμασε το χρυσό σταυρουλάκι της βάφτισής μου στο λαιμό.

-Με την ευχή του Θεού και με την ευχή μου..., μουμούρισε και με κοίταζε με καμάρι.

Ήμουν σαν ένα μικρό καταστολισμένο σφαγάρι* κι ένιωθα μέσα μου περφάνια και φόβο· μα το χέρι μου ήταν σφηνωμένο βαθιά μέσα στη φούχτα του πατέρα μου κι αντρειεύομαι*. Πηγαίναμε, πηγαίναμε, περάσαμε τα στενά σοκάκια, φτάσαμε στην εκκλησιά του Αϊ-Μηνά, στρίψαμε, μπήκαμε σ’ ένα παλιό χτίρι*, με μια φαρδιάν αυλή, με τέσσερις μεγάλες καμάρες στις γωνιές κι ένα κατασκονισμένο πλατάνι στη μέση. Κοντοστάθηκα, δειλίασα· το χέρι μου άρχισε να τρέμει μέσα στη ζεστή μεγάλη φούχτα.

Ο πατέρας μου έσκυψε, άγγιξε τα μαλλιά μου, με χάδεψε· τινάχτηκα· ποτέ δε θυμόμουν να μ’ έχει χάδεψει· σήκωσα τα μάτια και τον κοίταξα τρομαγμένος. Είδε πως τρόμαξα, τράβηξε πίσω το χέρι του:

-Εδώ θα μάθεις γράμματα, είπε, να γίνεις άνθρωπος· κάμε το σταυρό σου.

Ο δάσκαλος πρόβαλε στο κατώφλι· κρατούσε μια μακριά βίτσα και μου φάνηκε άγιος, με μεγάλα δόντια, κι άρπωσε τα μάτια μου στην κορφή του κεφαλιού του να δω αν έχει κέρατα· μα δεν είδα, γιατί φορούσε καπέλο.

Ετούτος είναι ο γιος μου, του ‘πε ο πατέρας μου.

Ξέμπλεξε το χέρι μου από τη φούχτα του και με παρέδωσε στο δάσκαλο.

-Το κρέας είναι δικό σου, του ‘πε, τα κόκαλα δικά μου· μην τον λυπάσαι, δέρνε τον, κάμε τον άνθρωπο.

-Γνωσία σου, καπετάν Μιχάλη· Έχω εδώ το εργαλείο που κάνει τους ανθρώπους, είπε ο δάσκαλος κι έδειξε τη βίτσα.

Από το Δημοτικό Σκολεϊό απομένει ακόμα στη θύμησή μου ένας σωρός παιδικά κεφάλια, κολλητά· το ένα πάνω στο άλλο, σαν κρανία· τα πιο πολλά θα ‘χουν γίνει κρανία. Μα απάνω από τα κεφάλια αυτά απομένουν μέσα μου αθάνατοι οι τέσσερις δάσκαλοι.

[...]

Στην Τετάρτη Τάξη βασίλευε και κυβερνούσε ο Διευθυντής του Δημοτικού. Κοντοπίθαρος, μ’ ένα γενάκι σφηνωτό*, με γκρίζα πάντα θυμωμένα μάτια, στραβοπόδης. “Δε θωράς*, μωρέ, τα πόδια του” λέγαμε ο ένας στον άλλο σιγά να μη μας ακούσει, “δε θωράς πως τυλιγαδίζουν* τα πόδια του; Και πώς βήχει; Δεν είναι Κρητικός!”. Μας είχε έρθει σπουδασμένος από την Αθήνα κι είχε φέρει, λέει, μαζί του τη Νέα Παιδαγωγική. Θάρρουμε πως θα ‘ταν καμιά νέα γυναίκα και την έλεγαν Παιδαγωγική· μα όταν τον αντικρίσαμε για πρώτη φορά ήταν ολομόναχος· η Παιδαγωγική έλειπε, θα ‘ταν σπίτι. Κρατούσε ένα μικρό στριφτό βούρδουλα, μας έβαλε στη γραμμή κι άρχισε να βγάζει λόγο. Έπρεπε, λέει, ό,τι μαθαίναμε να το βλέπαμε και να το αγγίζαμε· να το ζωγραφίζαμε σ’ ένα χαρτί γεμάτο κουκίδες. Και τα μάτια μας τέσσερα· αταξίες δε θέλει, μήτε γέλια, μήτε φωνές στο διάλειμμα· και σταυρό τα χέρια. Και στο δρόμο, όταν δούμε παπά, να του φιλούμε το χέρι. “Τα μάτια σας τέσσερα, κακομοίρηδες, γιατί αλλιώς, κοιτάχτε εδώ!”, είπε και μας έδειξε το βούρδουλα. “Δε λέω λόγια, θα δείτε έργα!” Κι αλήθεια είδαμε· όταν κάναμε καμιά αταξία ή όταν δεν ήταν στα κέφια του, μας ξεκούμπωνε, μας κατέβαζε τα πανταλονάκια και μας έδερνε κατάσαρκα με το βούρδουλα· κι όταν βαριόταν να ξεκουμπώσει, μας έδινε βουρδουλιάς στ’ αυτιά ωστόσο έβγαине αίμα.

Μια μέρα έδεσα κόμπο την καρδιά μου, σήκωσα το δάχτυλο:

-Πού είναι, κυρ δάσκαλε, η Νέα Παιδαγωγική; Γιατί δεν έρχεται στο σκολεϊό;

Τινάχτηκε από την έδρα, ξεκρέμασε από τον τοίχο το βούρδουλα.

-Έλα εδώ, αυθάδη, φώναξε, ξεκούμπωσε το πανταλόνι σου.

Βαριόταν να το ξεκουμπώσει μόνος του.

-Να, να, να άρχισε να βαράει και να μουγκρίζει.

Είχε ιδρώσει, σταμάτησε.

-Να η Νέα Παιδαγωγική, είπε, κι άλλη φορά σκασμός!

Ήταν όμως και πονηρουτσίκος ο σύζυγος της Νέας Παιδαγωγικής. Μια μέρα μας λέει: “Αύριο θα σας μιλήσω για το Χριστόφορο Κολόμβο, σ’ ό,τι αφορά στην Αμερική. Με γινε να κερσάβετε καλύτερα, να κρατάει καθένας σας κι από ένα αυγό· όποιος δεν έχει αυγό, ας φέρει βούτυρο!”

αλαφιασμένος: παραγμένος, τρομαγμένος
σφαγάρι:ζώο που προορίζεται για σφαγή, σφαγίδι
αντρειυόμουν: έκανα το γενναίο
χτίρι: κτίριο
σφηνωτό:τριγωνικό, μυτερό
θωράς: βλέπεις
τυλιγαδίζουν: τυλίγονται σαν νήμα, στραβώνουν

B. Ερωτήσεις

1. Ποιες είναι οι σχέσεις της μητέρας και του πατέρα με το παιδί τους και πώς εκδηλώνονται αυτές;
2. Να χωρίσετε το κείμενο σε ενότητες και να δώσετε από έναν πλαγιότιτλο στην καθεμιά.
3. α) Να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα του κειμένου. Στηρίξτε την απάντησή σας με δύο λέξεις του κειμένου.
β) Να αναφέρετε δύο σχήματα λόγου που υπάρχουν στο κείμενο δίνοντας και αντίστοιχα παραδείγματα.
4. α) Ποια είναι τα συναισθήματα του μικρού Καζαντζάκη όταν ξεκινά για την πρώτη μέρα στο σχολείο;
β) Ποιες σωφρονιστικές μεθόδους χρησιμοποιούσαν οι δάσκαλοι της εποχής που ο Καζαντζάκης ήταν μαθητής; Ισχύουν αυτές σήμερα;